

Työ- ja elinkeinoministeriö
Maahanmuuttajien kotouttaminen -ryhmä

Lastensuojelun Keskusliiton lausunto

Ilman huoltajaa tulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden vastaanotto ja kehittämistarpeet (ALTTI) ja Kansainvälistä suojelua saavien muutto vastaanottokeskuksista kuntiin (VERTTI) -selvitykset (TEM/1081/09.04.01/2013)

Lastensuojelun Keskusliitto kiittää mahdollisuudesta lausua ALTTI ja VERTTI -selvityksistä, keskityen kuitenkin ennen kaikkea ensimmäiseen. Lausunnon sisältö voidaan tiivistää seuraavaan:

- Näiden lasten hyvinvoinnin takaaminen vaatii kokonaisvaltaista tarkastelua. Tulee miettiä, mitä heidän palvelutarpeensa arviointi edellyttää. Tämä kiinnittyy myös sosiaalihuoltolain uudistukseen.
- Lastensuojelun näkökulmaa täytyy vahvistaa vastaanotossa. Palveluja tulee tarkastella lasten eikä järjestelmän tarpeista käsin. Voisi olla aika keskustella ilman huoltajaa tulleiden vastaanoton irrottamisesta aikuisten vastaanotosta, Ruotsin ja Norjan tapaan.
- Suositus perhehoidon vahvistamiseksi lasten majoittamisessa on erittäin kannatettava. Kaikilla lapsilla on oikeus saada huolenpitoa perheessä.
- Jatkokehittämiseen tarvitaan tietoa järjestelmän toimivuudesta lasten kannalta. Tarvitaan myös tilastotietoa esim. jälkihuollon tarjonnasta ja tarpeesta sekä yksityismajoituksessa asuvien määrästä ja tilanteesta.
- Perheenyhdistäminen on lähes tyrehtynyt. Jos lasten huoltoa ei järjestetä pysyvämmiin, tulee edustajajärjestelmää vahvistaa selvästi entisestään. Se tarvitsee riippumattoman tahon koordinoimaan, kouluttamaan, rekrytoimaan, ja valvomaan edustajan työtä.
- Tiedonsiirron vastaanottokeskuksen ja kunnan välillä tulee tehostua. Vastaanoton ja kuntaan siirtymisen nivelvaiheessa esiin tulevat ongelmat saattavat johtua myös siitä, ettei perheiden vaikeuksia ole havaittu tai niihin ei ole puututtu ajoissa.

Yleistä

On erinomaista, että ministeriön hankkeessa ryhdyttiin tarkastelemaan vastaanottoa erikseen tästä näkökulmasta. **Näitä lapsia on tullut maahan jo useampana vuosikymmenenä, mutta**

heidän tilanteestaan ei ole tehty perusteellista selvitystä, eikä vastaanottojärjestelmää ole koskaan arvioitu kunnolla lasten näkökulmasta. Ovatko vastaanottolaissa vahvistetut lastensuojelulain mukaiset mitoitukset muuttaneet olosuhteita lasten kannalta riittävän turvalliseksi? Onko tukiasuntoloissa asuvien nuorten tuki riittävää, kun mitoituksissa poiketaan oleellisesti lastensuojelulain mukaisista? Miten perheenyhdistämisen tyrehtyminen vaikuttaa lasten hyvinvointiin ja kotoutumiseen?

ALTTI-selvitys ei vielä vastaa näihin kysymyksiin, sillä tällä aikataululla ja resursseilla ei ymmärrettävästi ole pystytty tuottamaan uutta tietoa. Tästä johtuen kokonaisuus jää järjestelmälähtöiseksi, eikä lapsen oikeuksista ja tarpeista lähtevä näkökulma nouse hallitsevaksi. Raportti esittää ennen kaikkea maahanmuuttohallinnon virkamiehisten kokemuksia ja näkemyksiä, eikä työryhmän tueksi tehty ryhmä- ja perheryhmäkoodille suunnattu kysely sekään tuo palvelun käyttäjien näkökulmaa mukaan. Jatkokehittämisen tulee perustua laajempaan tietopohjaan ja lapsivaikutusten arviointiin.

Käsillä olevan raportin suositukset sisältävät tärkeitä asioita, mutta ovat melko yleisellä tasolla. Niistä ei aina erotu, mikä kuvaa nykytilaa ja mikä taas toivottua, suositusten mukaista tilannetta. Olisi hyvä nostaa vielä selkeämmin esiin toimenpiteet, joihin toivotaan ryhdyttävän. Raportti ei kaiken kaikkiaan yllä analyysiin siitä, mitä pitäisi kehittää tai pitäisikö lainsäädäntöä muuttaa. Se kuitenkin toimii toivottavasti alkusysäyksenä kiinnittämällä hallinnon huomion asiaan. **On tärkeää, että raportin nostamien kysymysten selvittämistä jatketaan ja paikannetaan lainsäädännölliset ja toiminnalliset esteet järjestelmän kehittämiselle entistä paremmin lasten tarpeita vastaavaksi. Keskusliitto ehdottaa, että ryhdytään valmistelemaan myös laatusuosituksia turvapaikanhakijalasten vastaanottoon.**

Lisätietoa tarvitaan kehittämisen taustaksi

Raportin tekstistä nousee selkeästi lisäselvitysten tarve. Esimerkiksi jälkihuollon seuranta on puutteellista. Raportti kuvailee, miten jälkihuoltoa järjestetään, mutta ei tarjoa tietoa siitä, paljonko jälkihuoltoa on käytetty. Kotouttamislakiin perustuen ministeriö maksaa kunnille korvauksia lastensuojelun jälkihuoltoon verrattavista palveluista ilman huoltajaa maahan tulleiden osalta, mutta raporttiin ei ole saatu minkäänlaista tietoa kustannuksista. **Olisi tarpeen tietää esimerkiksi, montako jälkihuoltopaikkaa Suomessa on ja kuinka moni jää ilman tarvitsemaansa itsenäistymisen tukea.** VERTTI-raporttia varten kerätystä aineistosta nousee esille (s. 28) huolestuttava näkymä aikanaan ilman huoltajaa tulleista nuorista aikuisista, jotka majailevat sukulaisten luona eivätkä pääse itsenäiseen elämään kiinni. Jokainen nuori tulee tavoittaa ennen kuin kuvatulnaisia tilanteista pääsee syntymään.

Samoin **yksityismajoituksessa asuvien lasten määrää ja tilannetta tulisi selvittää tarkemmin.** Tähän saakka on yleensä ajateltu, että Suomessa olevat ilman huoltajaa tulleet ovat lähes kaikki turvapaikanhakijoita, toisin kuin monessa muussa EU-maassa. Luvusta 2.6.4. (s. 28) saa sellaisen kuvan, että ryhmäkotien kirjoilla on kuitenkin lapsia, joilla on hyvin vaihtelevat taustat. Kaikki eivät suinkaan ole heti hakeneet turvapaikkaa, vaikka ovat syystä tai toisesta maassa ilman huoltajiaan.

He eivät tunnu sopivan mihinkään järjestelmään; he eivät ole lastensuojelun piirissä, mutta eivät oikein kuulu turvapaikanhakijoidenkaan pariin. On myös niitä, jotka ovat tulleet maahan oleskeluvalla esim. mentyään naimisiin ja osoittautuneet sittemmin alaikäisiksi. Raportti ei kerro, millaisia toimenpiteitä on tehty kun on havaittu em. kaltaisia puutteita lasten kohtelussa. Onko alaikäinen jäänyt asumaan puolisonsa perheeseen? Osa lapsista on puolestaan tullut perheensä kanssa, mutta vanhempien saatua kielteisen päätöksen ja poistuttua maasta lapsi on jätetty Suomeen.

Edellä kuvatun kaltaisissa tapauksissa lapset on kuitenkin rekisteröity yksityismajoituksessa asuvaksi, ja he ovat hakeneet lopulta turvapaikkaa. Entä jos lapsella ei ole lähtökohtaisesti edellytyksiä saada kansainvälistä suojelua, onko vastaanottojärjestelmä silloin oikea paikka hänelle? Onko muuta tapaa laillistaa hänen oleskelunsa maassa? Entä eikö näissä tapauksissa olisi syytä tehdä lastensuojelutarpeen selvitys? Viranomaisten velvollisuus on puuttua, kun tällaista lasten laiminlyöntiä tapahtuu. Tämä ei tarkoita pelkästään ulkomaalaisviranomaisten toimenpiteitä, kuten oleskelustatuksen selvittämistä. **On tärkeää määritellä näitä ratkaisuja lapsen edun näkökulmasta.**

Näiden lasten tilanne vaatisi siis kokonaisvaltaista tarkastelua. Nämä kysymykset kiinnittyvät myös parhailaan käynnissä olevaan sosiaalihuoltolain uudistukseen: myös näillä lapsilla on oikeus palvelutarpeen arviointiin. Tulisi miettiä, millaista osaamista näiden lasten palvelutarpeen arviointi edellyttää, kuka sen tekee ja missä vaiheessa.

Edellä kuvatun kaltaiset tilanteet osoittavat, että ulkomaalais- ja maahanmuuttajalasten kohdalla on tiedon kokoamisen tarvetta. Tämä on myös velvoite; YK:n Lapsen oikeuksien komitea on toistuvasti nostanut asian esille päätelmissään Suomelle Lapsen oikeuksien sopimuksen määräaikaissäraportoinnin yhteydessä. Viimeisimmissä suosituksissaan komitea kehottaa Suomea vahvistamaan sopimuksen täytäntöönpanoa koskevaa tilastointijärjestelmää ja tilastollista analysointia ja myös varmistamaan riittävän tiedon kokoamisen mm. maahanmuuttajalapsia ja perheestään erossa olevia lapsia koskevia toimintaohjelmia laatiessaan. Komitea suosittelee vahvistamaan valmiuksia koota ja analysoida järjestelmällisesti koko maan kattavia tietoja kaikista alle 18-vuotiaista yleissopimuksen koko soveltamisalalta muun muassa iän, sukupuolen ja etnisen taustan mukaan.¹ Viimeisin kouluterveyskysely osoittaa, että komitean suositus on aiheellinen: ensimmäistä kertaa toteutettu erillinen tarkastelu maahanmuuttajataustan mukaan toi esille selvästi hyvinvoinnin riskejä maahanmuuttajalapsilla verrattuna kantaväestön lapsiin.²

Lastensuojelun näkemystä tulee vahvistaa

Lastensuojelun Keskusliitto yhtyy selvityksen yhteenvedossa esitettyyn, että **ilman huoltajaa tulleiden lasten vastaanottoon liittyy monia lastensuojelullisia kysymyksiä ja että jatkossa**

¹ Lapsen oikeuksien komitean päätelmät Suomelle sen 4. määräaikaissäraportoinnin jälkeen. CRC/C/FIN/CO/4.7.9.2011. Kohta 18. <http://www.formin.fi/public/download.aspx?ID=82628&GUID={08815486-C2F7-4348-A1DC-0985FA9542EC}>

² http://www.thl.fi/fi/-/kouluterveyskysely-maahanmuuttajanuoret-tarvitsevat-tukea?redirect=http%3A%2F%2Fwww.thl.fi%2Ffi%2Fajankohtaista%3Fp_id%3D101_INSTANCE_m8s4MMkqTYg%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-2-1-2-1%26p_p_col_count%3D1

tarvitaan entistä enemmän viranomaisyhteistyötä. Keskusliitto on tuonut johdonmukaisesti kannoissaan esille, että näiden lasten vastaanottoon tarvitaan lastensuojelun näkökulmaa³. Myös Lapsiasiavaltuutettu vaati vuonna 2010, että lastensuojelun asiantuntemusta vahvistetaan turvapaikanhakijalasten vastaanotossa⁴. Eduskunnan apulaisoikeusasiamies (EOA) esitti vuonna huolensa siitä, ilman huoltajaa tullut lapsi saattaa jäädä ilman lastensuojelun palveluja eri hallinnonalojen lainsäädännön ja viranomaiskäytäntöjen yhteensovittamisen puutteellisuuden vuoksi. EOA kehotti sisäasiainministeriötä ja sosiaali- ja terveysministeriötä järjestämään yhteistyössä ohjeistusta ja neuvontaa kuntien lastensuojeluviranomaisille.⁵

Edellä todetusta voidaan johtaa kysymys, onko nykyisellä hallintomallilla ylipäätään mahdollista lisätä lastensuojelun näkökulmaa lasten vastaanottoon. **Keskusliitto katsoo, että saattaisi olla tarpeen pohtia ilman huoltajaa tulleiden vastaanoton irrottamista vastaanoton kokonaisuudesta ja Maahanmuuttoviraston vastuulta, kuten Ruotsissa ja Norjassa tehtiin. Jos näin ei tehdä, se tulee perustella, ja tehdä lapsivaikutusten arviointi.** Mitä hyvää vastaanoton ohjausvastuun siirto lupaviranomaisille on tuonut lasten kannalta? Näistä kysymyksistä ei ole käyty keskustelua sen jälkeen, kun uudistus toteutettiin vuoden 2010 alusta. Kokonaisuutta ei myöskään pohdittu lasten tai ylipäätään palvelun käyttäjien näkökulmasta uudistusta valmisteltaessa. Muutos vietiin läpi hallinnon tehokkuuden nimissä, eikä turvapaikanhakijoiden oikeusturva tai se tosiasia, että vastaanotto on ennen kaikkea sosiaalityötä, herättänyt juurikaan keskustelua.

Lastensuojelulain soveltamista ryhmä- ja perheryhmäkodeissa asuvien lasten kohdalla on joka tapauksessa tarpeen edelleen selkeyttää ja ohjeistaa. Keskusliitto jakaa työryhmän toiveen, että käsillä oleva selvitys toimisi aloitteena ilman huoltajaa tulleita koskevan hallinnon valtakunnallisen kehittämisen toimeenpanemiselle sekä lainsäädännön kehittämiseksi.

Yksityismajoitusta kuvaavassa luvussa tuodaan esille lapsen majoittavien perheiden asema lastensuojelun sijaishuollon ulkopuolella. Perheet eivät saa rahallista korvausta, mutta eivät myöskään koulutusta, valmennusta ja tukea, jota sijaisperheille annetaan. Toisaalta kuvaillaan lastensuojelulain 81 §:n mukaista tilannetta, jossa lapsi muuttaa asumaan perheeseen muutoin kuin kunnan sosiaalihuollon sijoittamana. Tällöin saatetaan puhua kasvattilapsesta, jonka hoidosta voidaan maksaa lapsilisää ja asumistukea, tai eläkkeensaajan lapsikorotusta. Raportissa mainitaan (s. 16), että kunnan olisi tarvittaessa tuettava hoitajaa lastensuojelun avohuollon tukitoimien avulla. Olisi kiinnostavaa tietää, onko näitä toimia käytetty kunnissa. Suositusosiossa kuvataan jatkumona lapsen asumista vastaanottovaiheen yksityismajoituksesta oleskeluluvan jälkeiseen perhehoitoon. Todetaan, että oleskeluluvan saamisen jälkeen lapsen majoittava perhe voisi solmia sopimuksen perhehoidosta kunnan kanssa. Näin kai voitaisiin toimia tänäkin päivänä – onko näin

³ Keskusliitto otti kantaa asiaan edustajajärjestelmää koskevan selvityksen julkistamisen yhteydessä vuonna 2012 http://www.lskl.fi/kehittaa/selvitys_ilman_huoltajaa_tulleiden_lasten_edustajajarjestelmasta

⁴ http://www.lapsiasia.fi/c/document_library/get_file?folderId=1412332&name=DLFE-11148.pdf

⁵ AOA Saksin kiirehtii parannuksia ilman huoltajaa Suomeen tulleiden lasten asemaan, <http://www.oikeusasiamies.fi/Resource.phx/pubman/templates/2.htx?id=806>

toimittu, tai miksi ei ole toimittu? Teksti voisi tässä kohtaa esittää selkeämmin, mikä lopulta on lapsen majoittavan perheen asema ja mahdollisuudet saada lastensuojelullista tukea, tai mihin suuntaan työryhmän mielestä yksityismajoitusta tulisi kehittää.

Perhehoidon ensisijaisuus – kaikkien lasten oikeus?

Työryhmä pitää tärkeänä selvittää perhesijoituksia ilman huoltajaa tulleiden majoitusvaihtona, ja raportin mukaan etenkin nuorena tulleelle lapselle perhehoito voisi olla laitoshoidoa parempi vaihtoehto (esipuhe ja s. 10). Perhehoitoa käsittelevässä luvussa avataan hieman, miksi laitoshoidoa on suosittu. Ajatuksena oli alun perin, että asuminen olisi väliaikainen ratkaisu ja lapset saisivat perheensä Suomeen. Kun perheenyhdistäminen on nyt lähes tyrehtynyt, monet viettävät pitkiä aikoja yksin Suomessa. Hieman varovasti todetaan (s. 22), että etenkin nuorena tulleille ja kielteisen perheenyhdistämispäätöksen saaneille *voisi* perhehoito olla *tarkoituksenmukainen* vaihtoehto.

Suositusosiossa todetaan kuitenkin selvästi, että perhehoidosta *on tarkoitus tehdä* mahdollisuus myös niille, joilla ei ole sukulaisia Suomessa (s.43). Esitetään myös, että kunta tekisi perhehoitosopimuksen perheen kanssa, jolloin se ottaisi myös vastuun perhehoidon tuesta ja valvonnasta. Samalla asetetaan toiveita perhehoitajien koulutukselle; ilman huoltajaa tulleiden kanssa työskentely tulisi huomioida koulutuksen sisällöissä ja perhehoitajiksi tulisi saada myös sellaisia, joilla on monikulttuurista osaamista. Tämä on erittäin kannatettavaa ja suositus voisi tuoda painokkaammin esille, että kyse on lapsen oikeudesta.

Perhehoito on ollut ensisijainen sijoitusmuoto Suomessa vuoden 2012 alusta saakka. Lastensuojelulain 50 § asettaa perhehoidon ensisijaiseksi laitoshoidon nähden. Sijaishuolto voidaan järjestää laitoshuoltona vain jos sen järjestäminen perhehoidossa tai muulla tavoin ei ole lapsen edun mukaista. Kuntaliiton ohjeistuksen mukaan säännös merkitsee käytännössä sitä, että tehtäessä päätöstä lapsen sijoituspaikasta, tulee ennen laitoshuollon järjestämistä selvittää mahdollisuudet järjestää sijaishuolto joko perhehoidossa tai muulla tavoin⁶

Suomessa on tullut tavaksi, että ilman huoltajaa tulleiden lasten pääasiallinen asumismuoto on laitos. On itse asiassa hämmästyttävää, että perhehoidosta vaihtoehtona aletaan näiden lasten kohdalla puhua vasta nyt. Kaikki lapset eivät ole ennenkään saaneet perheitään Suomeen, ja moni on elänyt lapsuutensa ja nuoruutensa laitoksessa. **Myös näillä lapsilla pitäisi kuitenkin olla yhtäläinen mahdollisuus asua perheessä, syrjimättä.** Näkemys pohjautuu YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen ja Lapsen oikeuksien komitean linjauksiin asiassa⁷. Laitoshoidon purkaminen on myös universaalinen suuntaus; esimerkiksi Euroopassa 37 organisaatiota tai verkostoa on Eurochild-järjestön johdolla tehnyt aloitteen, että YK:n yleiskokous antaisi vielä tänä vuonna

⁶ <http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/perhehoito>

⁷ Esim. LOS 2 artikla; LOS 20 artikla; General Comment no. 6 (2005) Treatment of unaccompanied and separated children outside their country of origin, kohta 40 ja 90. CRC/GC/2005/6. General Comment No. 7 (2005), Implementing child rights in early childhood, (CRC/C/GC/7), kohta 36; YK:n Lapsen oikeuksien komitea ilmaisi huolensa laitoshoidon yleisyydestä yleiskeskustelupäivän raportissaan vuonna 2005. Day of General Discussion. 16.9.2005. Children without parental care. (CRC/C/153/17 March 2006).

päätöslauselman perhehoidon vahvistamiseksi sijaishuoltomuotona. Sijaisperhe suojaa haavoittuvassa asemassa olevaa lasta parhaiten syrjäytymiseltä.⁸

Majoitusratkaisuja tulee siis tarkastella lapsen oikeuksien eikä järjestelmän näkökulmasta. Keskusliitto tukee vahvasti raportin suosituksia tältä osin. Tukiasuntoloiden kohdalla raportin suositukset sen sijaan eivät ole linjassa edellisen kanssa. Raportti ei esitä kysymystä siitä, ovatko tukiasuntolat oikea paikka sota-alueilta tuleville nuorille ja suositus tältä osin lähtee vain henkilöstömitoituksen selventämisestä. Mihin perustuu ajatus siitä, että suuret asumisyksiköt vähemmällä henkilökunnalla olisivat 16–17-vuotiaille parempi vaihtoehto kuin ryhmäkodit? On vaikea nähdä vastaanottolain perusteita tätä säädettäessä muista kuin taloudellisista lähtökohdista nouseviksi.

Lasten huollon järjestäminen – edustajajärjestelmän vahvistaminen

On erinomaista, että raportti nostaa keskusteluun perhehoidon lisäämisen tarpeen. Perheenyhdistämisen tyrehtymiseen liittyy kuitenkin myös asia, jota raportti ei nosta esiin. Eikö tilanteella ole mitään vaikutuksia lasten huollon järjestämiseen? **Onko kestävä, että maassa asuu lapsia, jotka saattavat olla kymmenenkin vuotta ilman laillista huoltajaansa, pelkästään edustajan varassa?** Keskusliitto otti kantaa asiaan edustajajärjestelmää koskevan selvityksen julkistamisen yhteydessä vuonna 2012 ja kehotti selvittämään perheenyhdistämisen vaikeutumisen vaikutukset ja pohtimaan, tulisiko lasten huolto järjestää pysyvämmiin⁹. Asiasta ei ole juuri keskusteltu sen jälkeen, kun edustajasta säädettiin vuonna 1999. Lastensuojelun Keskusliitto toivoo, että jatkotyössä otettaisiin asia tarkasteluun yhteistyössä oikeusministeriön kanssa.

Keskusliitto katsoo, että edustajien riippumattomat ja riittävät toimintamahdollisuudet sekä yhtenäinen osaaminen tulee varmistaa¹⁰. Etenkin jos katsotaan edelleen tarkoituksenmukaiseksi, ettei lapsille määrätä huoltajaa, tulee edustajajärjestelmää vahvistaa selvästi. Raportti ottaa esille järjestelmän kehittämistarpeet ja esittää koordinaatioryhmän tehtäväksi pohtia edustajien työn koordinoitua. Saattaa kuitenkin olla, että edustajajärjestelmä pitäisi lähtökohtaisesti rakentaa uudelleen. Kahtaalle jakautuneen ja vailla kokoavaa toimijaa olevan järjestelmän ongelmat eivät välttämättä ratkea viranomaisyhteistyöllä ja ohjeistuksen tarkentamisella. **Järjestelmä tarvitsee väistämättä myös resursseja sekä riippumattoman tahon, joka pystyy hoitamaan edustajien osaamisen vahvistamisen, rekrytoinnin, kouluttamisen ja valvonnan.**

Koordinaatiotyöryhmän rooli ja kokoonpano

Raportti esittää, että perustettaisiin koordinaatiotyöryhmä jatkamaan ALTTI-työryhmän työtä. Suosituksissa esitetään koordinaatiotyöryhmän tehtäviksi kuitenkin lista asioita, jotka ovat normaalia toimintaa tänä päivänä, vähemmän kehittämistehtäviä. Voi olla tarkoituksenmukaista, että jatkossa

⁸http://www.eurochild.org/fileadmin/public/05_Library/Thematic_priorities/06_Children_in_Alternative_Care/Eurochild/CWA_C_for_the_2014_UNGA_child_rights_resolution_-_22_August_13_final_with_logos.pdf

⁹http://www.lskl.fi/files/1355/Lastensuojelun_Keskusliiton_kannanotto_yksintulleiden_turvapaikanhakijalasten_edustajajarjestelmasta.pdf

¹⁰ ks. em. kannanotto.

perheryhmäkotien perustamisesta ja lakkauttamisesta keskustellaan koordinaatiotyöryhmässä, tai seurataan ja tilastoidaan asioita sekä järjestetään tapaamisia yksiköiden välillä. Jää epäselväksi, millaisilla resursseilla koordinaatioryhmä järjestäisi esimerkiksi edustajien tai ryhmä- ja perheryhmäkotien henkilöstön koulutusta. Varsinainen kehittäminen tai selvittäminen ilman resursseja jää hallinnollisten rutiinien hoitamiseen.

Koordinaatiotyöryhmän kokoonpanoon tulisi myös kiinnittää huomiota. Mukaan saatettaisiin tarvita lisää muita kuin ulkomaalaishallinnon toimijoita. **Olisi tärkeää saada mukaan etenkin lasten edustajien näkökulma.** Edustajilla ei ole taustallaan kokoavaa tahoja, joka voisi ottaa hoitaakseen valtakunnallisen edustamisen. Näin edustajien panos ei yleensä näy ilman huoltajaa tulleiden kehittämisessä tai lainsäädäntötyössä. Dialogi edustajien kanssa tulee järjestää jotenkin ja saada heidän panoksensa koordinaatioryhmän käyttöön. He ovat lähellä lasta ja heillä voisi olla arvokasta tietoa ja näkemyksiä kehittämiseen.

Kommentit VERTTI-raporttiin

Keskusliitto kannattaa VERTTI-työryhmän kehittämisehdotuksia. Jotkut asiat ovat haasteellisempia toteuttaa, kun taas toiset vaativat vain selkeät ohjeistukset ja halun muuttaa byrokratian käytäntöjä inhimillisiin tarpeisiin. Jälkimmäisestä esimerkkinä on maistraattien käytäntöjen yhtenäistäminen. Kyse on perustavaa laatua olevista oikeuksista ja asia on hoidettava viipymättä.

Sekä vastaanotosta vastaavien toimijoiden että toisaalta kuntien kannat kuntiin sijoittamisen ongelmista ovat ymmärrettäviä. Tosiasia on kuitenkin se, että ihmisillä on Suomessa oikeus muuttaa vapaasti. **Kunnat eivät voi valita asukkaitaan, olivatpa he sitten kantasuomalaisia tai oleskeluluvan saaneita maahanmuuttajia.** Kuntiin muuttaa myös kantasuomalaisia, jotka tarvitsevat paljon palveluja. On vain löydettävä parhaat tavat toimia viranomaisyhteistyössä niiltä osin, kun maahanmuuttajilla on erityisiä haasteita ja palvelutarpeita. Jos joissain kunnissa – kuten esimerkiksi Oulussa – on päästy hyvin tuloksiin panostamalla järjestelmällisesti yhteistyön kehittämiseen, tulee näitä malleja soveltaa myös muualla.

Vastaanottokeskuksista suoraan kuntiin muuttaminen on tullut yleisemmäksi kuin ELY-keskusten kautta, ja siihen on varmasti syynsä. Ihmisillä on myös inhimilliset syynsä muuttaa tietyille paikkakunnalle. Tehokkaan ohjauksen ja neuvonnan avulla voidaan varmasti jossain määrin houkutella siirtymään niihin kuntiin, joilla on parhaat mahdollisuudet tarjota kotoutumisen tukea. Mutta tarve olla yhteydessä sukulaisiin ja tuttaviiin varmasti vaikuttaa jatkossakin ihmisten valintoihin.

Olennaisen tärkeää on, että tieto asiakkaista siirtyy vastaanottokeskuksesta kuntaan. Keskusliiton tietoon on kantautunut huolta pääkaupunkiseudun kunnista. Kuntiin on tullut perheitä, joilla on selvästi ollut kasautuneita vaikeuksia jo vastaanottoaikana. Joissain tapauksissa on lapsilla ollut selvästi lastensuojelun tarvetta, mutta asiasta ei löydy kirjauksia eikä tieto ole välittynyt uuteen kuntaan. Jos vastaanottokeskuksessa on herännyt huoli lasten hyvinvoinnista, tulisi tieto välittyä muuton jälkeen kuntaan. Vastaanottokeskuksia tulisi myös ohjeistaa selvemmin tekemään

tarvittaessa lastensuojeluilmoituksia. **On inhimillisesti ja taloudellisesti kestämatöntä, että ongelmien annetaan kasaantua vastaanottokeskuksessa vietetyn ajan, jolloin kuntaan siirryttäessä tarvitaan jo järeämpiä toimia. Etenkin lapsiperheiden kohdalla tulee apua tarjota ajoissa, riippumatta oleskelulupaprosessista ja siitä, jääkö perhe lopulta Suomeen.**

Raportti esittää, että kunnista oltaisiin yhteydessä vastaanottokeskukseen eikä toisinpäin. Ei liene olennaista, kumpi ottaa yhteyttä, kunhan yhteys syntyy. Esteenä ei voi olla se, etteivät vastaanottokeskukset aina tiedä kaikkien kuntien maahanmuuttotyön tai sosiaalitoimen yhdyshenkilöiden yhteystietoja. Ei varmasti ole mahdotonta järjestää siten, että viranomaiset löytävät toisensa tarvittaessa.